

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

О. М. Шуміло

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

(У СХЕМАХ)

Навчальний посібник

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України

Харків 2017

УДК 349.41(075.8)(477)
ББК 67.9(4УКР)307я73
Ш96

Автор:

О. М. Шуміло – доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензенти:

А. П. Гетьман – проректор з наукової роботи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

А. М. Статівка – професор кафедри земельного та аграрного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;

В. А. Зуєв – завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії митної служби України, кандидат юридичних наук, доцент

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-16521 від 24 жовтня 2012 р.)*

Шуміло О. М.

Ш96 Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. /
О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ.
– Харків, 2017. – 288 с.

ISBN 978-966-610-211-2

Навчальний посібник підготовлено з урахуванням вимог навчальних курсів «Земельне право України» та «Сучасні проблеми земельного права». Матеріал подано з використанням логічних схем, що дасть змогу отримати цілісне уявлення про загальну конструкцію та про структурні елементи земельного права.

Призначений для студентів, слухачів магістратури, аспірантів, викладачів ВНЗ, наукових і практичних працівників.

Посібник уперше було видано у 2012 році видавництвом «Хай-Тек Прес».

УДК 349.41(075.8)(477)

ББК 67.9(4УКР)307я73

ISBN 978-966-610-211-2

© Шуміло О. М., 2012
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2017

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	12
ВСТУП	13
ОФОРМЛЕННЯ БЛОК-СХЕМ	15
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»	17
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	21
§ 1. Предмет, метод, система та джерела земельного права	21
Схема 1. Найважливіші засади виокремлення земельного права у самостійну галузь	22
Схема 2. Земельне право як галузь права	22
Схема 3. Земля – основне національне багатство	23
Схема 4. Предмет земельного права.....	23
Схема 5. Специфіка та види земельних правовідносин.....	23
Схема 6. Структура методу правового регулювання	24
Схема 7. Комплексний метод земельного права	25
Схема 8. Суб'єкти земельних відносин.....	25
Схема 9. Різновиди суб'єктів залежно від виду майнових прав на земельні ділянки	26
Схема 10. Взаємозв'язок земельного права з іншими галузями права	26
Схема 11. Джерела земельного права.....	27
Схема 12. Класифікація земельно-правових норм.....	28
Схема 13. Система земельного права.....	29
Схема 14. Співвідношення системи земельного права із логічною структурою ЗК України.....	30
Схема 15. Принципи земельного законодавства	31
Схема 16. Поняття «земельне право».....	32
Схема 17. Склад науки «Земельне право»	32
Схема 18. Склад предмета науки «Земельне право».....	33
§ 2. Повноваження представницьких та виконавчих органів влади у галузі земельних відносин	34
Схема 19. Органи державної влади, що здійснюють повноваження у галузі земельних правовідносин	35
Схема 20. Повноваження ВР України у галузі земельних відносин	36
Схема 21. Повноваження ВР АРК у галузі земельних відносин.....	37
Схема 22. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин..	38
Схема 23. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин.....	39

Схема 24. Повноваження районних та районних у містах рад у галузі земельних відносин	41
Схема 25. Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин.....	42
Схема 26. Повноваження КМ України в галузі земельних відносин ...	44
Схема 27. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин	45
Схема 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин.....	46
Схема 29. Структура центрального апарату Держгеокадастру України.....	47
Схема 30. Структура Головного управління Держгеокадастру у Харківській області.....	49
Схема 31. Повноваження РМ АРК у галузі земельних відносин.....	52
Схема 32. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин.....	53
Схема 33. Повноваження державних органів приватизації в галузі земельних відносин.....	54
§ 3. Права на землю	55
Рисунок 1. Структура земельного фонду України за формами власності.....	56
Схема 34. Форми права власності на землю	57
Схема 35. Правомочності власника земельної ділянки	57
Схема 36. Земельна ділянка як об'єкт права власності	58
Схема 37. Суб'єкти права власності на землю	58
Схема 38. Набуття права власності на земельні ділянки фізичними особами.....	59
Схема 39. Набуття права власності на земельні ділянки юридичними особами	60
Схема 40. Право власності на землю територіальних громад.....	61
Схема 41. Право власності на землю держави	63
Схема 42. Спільна власність на землю.....	67
Схема 43. Права та обов'язки власників земельних ділянок	69
Схема 44. Основні види речових прав на землю в Україні	70
Схема 45. Право постійного землекористування	70
Схема 46. Суб'єкти права постійного користування земельною ділянкою.....	71
Схема 47. Оренда землі	71
Схема 48. Орендодавці землі	72
Схема 49. Орендарі землі	72
Схема 50. Перехід права на оренду земельної ділянки	73

Схема 51. Суборенда земельних ділянок.....	74
Схема 52. Умови договору оренди землі.....	75
Схема 53. Порядок укладення договору оренди землі.....	76
Схема 54. Орендна плата за землю.....	77
Схема 55. Права та обов'язки орендодавця.....	78
Схема 56. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки.....	79
Схема 57. Припинення договору оренди землі.....	80
Схема 58. Права та обов'язки землекористувачів.....	81
Схема 59. Зміст права земельного сервітуту.....	82
Схема 60. Види права земельного сервітуту.....	83
Схема 61. Види земельних сервітутів.....	84
Схема 62. Припинення дії земельного сервітуту.....	85
Схема 63. Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій).....	86
Схема 64. Основні відмінності оренди земельної ділянки від земельного сервітуту.....	87
Схема 65. Добросусідство.....	88
Схема 66. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку.....	89
Схема 67. Зони обмежень прав на землю.....	91
§ 4. Набуття і реалізація права на землю.....	93
Схема 68. Підстави набуття права на землю.....	95
Блок-схема 69. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами.....	96
Блок-схема 70. Перехід права на земельну ділянку в разі набуття права на жилий будинок, будівлю або споруду.....	99
Схема 71. Види земельних ділянок, що надаються громадянам України.....	100
Схема 72. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам.....	105
Схема 73. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або в користування.....	107
Блок-схема 74. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності в користування.....	109
Схема 75. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність).....	112
Схема 76. Виникнення та посвідчення права на земельну ділянку....	112
Блок-схема 77. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам і юридичним особам.....	113

Схема 78. Покупці земель с/г призначення	116
Схема 79. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод	116
Схема 80. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки	117
Схема 81. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах)	118
Схема 82. Земельні торги	121
Блок-схема 83. Оголошення про проведення земельних торгів	122
Схема 84. Визнання земельних торгів такими, що не відбулися	123
Схема 85. Припинення прав на землю	124
Схема 86. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку	125
Блок-схема 87. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства	126
Схема 88. Види відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	127
Схема 89. Обмеження щодо відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	128
Схема 90. Об'єкт відчуження	129
Схема 91. Принципи відчуження об'єктів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	130
Схема 92. Порядок визначення викупної ціни	132
Схема 93. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	133
Схема 94. Повноваження органів виконавчої влади щодо викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	134
Схема 95. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо викупу земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	136
Блок-схема 96. Порядок та умови прийняття рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб	137

Блок-схема 97. Порядок викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб.....	140
Схема 98. Відшкодування вартості земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, які викупуваються для суспільних потреб	142
Схема 99. Підстави для примусового відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності	143
Схема 100. Вилучення земельних ділянок.....	144
§ 5. Гарантії прав на землю.....	146
Схема 101. Способи захисту прав на земельні ділянки.....	147
Схема 102. Відповідальність органів державної влади за порушення права власності на землю та за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок	148
Схема 103. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.....	149
Схема 104. Види збитків, що підлягають відшкодуванню власникам землі та землекористувачам	150
Схема 105. Органи, що вирішують земельні спори.....	151
Блок-схема 106. Порядок розгляду земельних спорів, права та обов'язки сторін і виконання рішення під час розгляду органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади спорів з питань земельних ресурсів	152
§ 6. Охорона земель.....	154
Таблиця 1. Деградація земель в Україні	155
Схема 107. Поняття охорони земель	156
Схема 108. Завдання та зміст охорони земель.....	157
Схема 109. Види контролю в галузі охорони земель.....	158
Схема 110. Заходи в галузі охорони земель.....	159
Схема 111. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель....	160
Схема 112. Вимоги до власників і землекористувачів, у тому числі орендарів, земельних ділянок під час здійснення господарської діяльності.....	161
Схема 113. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних утворень	163
Схема 114. Планування використання земель.....	164
Схема 115. Поняття та мета землеустрою.....	165
Схема 116. Завдання та зміст землеустрою	166
Блок-схема 117. Розгляд і затвердження землепорядної документації	168
Схема 118. Контроль за використанням та охороною земель.....	169

Схема 119. Організація і здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель та проведення моніторингу ґрунтів	170
Схема 120. Моніторинг земель	171
Схема 121. Поняття Державного земельного кадастру	171
Схема 122. Мета та принципи Державного земельного кадастру	172
Схема 123. Об'єкти Державного земельного кадастру	173
Схема 124. Ведення Державного земельного кадастру	176
Схема 125. Поземельна книга	176
Схема 126. Надання відомостей з Поземельної книги	177
Схема 127. Облік кількості та якості земель	177
Схема 128. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель	178
Схема 129. Умови відшкодування втрат с/г та л/г виробництва	179
§ 7. Відповідальність за порушення земельного законодавства	180
Схема 130. Види земельно-правової відповідальності	181
Схема 131. Види земельних правопорушень	181
Схема 132. Відповідальність за порушення земельного законодавства	182
Схема 133. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок	184
Схема 134. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства	184
Схема 135. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства	186
Схема 136. Майнова відповідальність за порушення земельного законодавства	186
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	187
§ 8. Склад та цільове призначення земель України	187
Схема 137. Склад земель України	188
Схема 138. Категорії земель	188
Таблиця 2. Земельний фонд України	189
Схема 139. Встановлення та зміна цільового призначення земель	191
Схема 140. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель	192
§ 9. Землі сільськогосподарського призначення	193
Схема 141. Землі с/г призначення	194
Схема 142. Порядок використання земель с/г призначення	195
Схема 143. Пріоритетність земель с/г призначення	196
Схема 144. Земельні ділянки державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій	196

Схема 145. Приватизація земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій	197
Схема 146. Земельні ділянки с/г підприємств	199
Схема 147. Землі фермерського господарства	199
Схема 148. Право громадян на землі с/г призначення.....	200
§ 10. Землі житлової та громадської забудови.....	201
Схема 149. Визначення та використання земель житлової та громадської забудови	202
Схема 150. Поділ земель за видом населеного пункту	203
Схема 151. Поділ території міста.....	203
Схема 152. Правовий режим земель населених пунктів.....	204
Схема 153. Правовий режим поселень за межами населених пунктів	205
§ 11. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення	206
Таблиця 3. Охоронні території та об'єкти ПЗФ України	207
Схема 154. Визначення та склад земель ПЗФ.....	208
Схема 155. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ	209
Схема 156. Правовий режим земель ПЗФ	210
Схема 157. Землі іншого природоохоронного призначення	210
Схема 158. Визначення та складові елементи екологічної мережі.....	211
Рисунок 2. Структурні елементи екологічної мережі.....	212
Таблиця 4. Склад земельних угідь – прогнозних складових екомережі.....	213
Схема 159. Визначення та обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення.....	213
Схема 160. Види курортів	214
Схема 161. Округи й зони охорони земель оздоровчого призначення.....	214
Схема 162. Зони округу санітарної охорони.....	215
Схема 163. Особливості правового режиму земель оздоровчого призначення.....	215
Схема 164. Визначення земель рекреаційного призначення.....	216
Схема 165. Склад земель рекреаційного призначення	216
Схема 166. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення.....	217
Схема 167. Склад земель історико-культурного призначення.....	217
Схема 168. Використання земель історико-культурного призначення.....	218
Схема 169. Класифікація об'єктів культурної спадщини.....	218

Схема 170. Правовий режим земель історико-культурного призначення.....	219
§ 12. Землі лісгосподарського призначення.....	220
Рисунок 3. Ліс як приклад екосистеми:.....	221
Рисунок 4. Складові лісу відповідно до чинного природоохоронного законодавства:	221
Схема 171. Визначення земель л/г призначення	222
Схема 172. Співвідношення понять «ліс» і «землі л/г призначення» відповідно до ЛК України.....	222
Схема 173. Режим лісових земель відповідно до поділу лісів на категорії.....	223
Схема 174. Власність на землі л/г призначення	223
Схема 175. Право приватної власності на ліси та землі л/г призначення.....	224
Схема 176. Право користування лісами та землями л/г призначення.....	226
Схема 177. Лісовий фонд України та виключення з нього	229
Схема 178. Особливості правового режиму земель л/г призначення.....	230
Схема 179. Використання лісів та земель л/г призначення.....	231
§ 13. Землі водного фонду.....	232
Схема 180. Склад земель водного фонду.....	233
Схема 181. Право власності на землі водного фонду	233
Схема 182. Співвідношення права приватної власності на води та землі водного фонду.....	234
Рисунок 5. Поверхневий водний об'єкт як приклад екосистеми.....	235
Рисунок 6. Складові водного об'єкта відповідно до чинного природоохоронного законодавства:	235
Схема 183. Право постійного та тимчасового користування землями водного фонду.....	236
Схема 184. Прибережні захисні смуги	237
Схема 185. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах	238
Схема 186. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах.....	239
Схема 187. Смуги відведення	240
Схема 188. Берегові смуги водних шляхів.....	240
Схема 189. Особливості користування землями водного фонду в басейнах малих річок.....	241

§ 14. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.....	242
Схема 190. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	243
Схема 191. Землі промисловості.....	244
Схема 192. Право власності на землі промисловості.....	244
Схема 193. Земельні ділянки для промисловості та особливості їх надання для користування надрами.....	245
Схема 194. Землі транспорту	245
Схема 195. Землі залізничного транспорту	247
Схема 196. Землі морського транспорту.....	249
Схема 197. Землі річкового транспорту.....	250
Схема 198. Землі автомобільного транспорту і дорожнього господарства	251
Схема 199. Землі авіаційного транспорту.....	252
Схема 200. Землі трубопровідного транспорту.....	253
Схема 201. Землі міського електротранспорту.....	253
Схема 202. Землі зв'язку та телекомунікацій.....	254
Схема 203. Склад земель енергетики	256
Схема 204. Землі енергетики.....	256
Схема 205. Режимні зони об'єктів енергетики.....	258
Схема 206. Земельні сервітути для розміщення об'єктів енергетики та передачі електроенергії.....	259
Схема 207. Сервітути щодо земель, які належать чи не належать на праві власності або користування	260
Схема 208. Договір про встановлення земельного сервітуту для розміщення об'єктів енергетики та передачі електричної енергії	260
Схема 209. Спеціальні зони об'єктів енергетики.....	261
Схема 210. Землі оборони.....	262
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	263
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	267
Нормативно-правові акти.....	267
Література.....	281
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	283

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АРК – Автономна Республіка Крим

БК України – Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р.

ВК України – Водний кодекс України від 6 червня 1995 р.

ВР АРК – Верховна Рада Автономної Республіки Крим

ВР України – Верховна Рада України

Генеральна схема – Генеральна схема планування території України

ГК України – Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.

ДЗК – Державний земельний кадастр

Державний реєстр прав – Державний реєстр речових прав на нерухоме майно

Держгеокадастр України – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру

ЗК України – Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р.

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗС України – Збройні Сили України

ЗУ – Закон України

КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.

КК України – Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.

КМ України – Кабінет Міністрів України

КСУ – Конституційний Суд України

КУ – Конституція України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.

л/г – лісогосподарський

ЛК України – Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р.

Мінприроди України – Міністерство екології та природних ресурсів України

МО України – Міністерство оборони України

ПЗФ України – природно-заповідний фонд України

ПК України – Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.

РМ АРК – Рада міністрів Автономної Республіки Крим

с/г – сільськогосподарський

ФДМУ – Фонд державного майна України

ЦК України – Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.

ВСТУП

Запропонований навчальний посібник «Земельне право України» – результат кропіткої праці автора, загальною ідеєю якого було перш за все надання студентів дієвої допомоги в освоєнні однойменної та споріднених навчальних дисциплін. Викладення навчального матеріалу здійснюється у вигляді опорних схем, таблиць та рисунків шляхом послідовного правового аналізу інститутів Загальної та Особливої частин земельного права. Це видання є логічним продовженням навчальних курсів «Екологія», «Екологічне право України», «Цивільне право України», «Господарське право України» та ін.

Через великий обсяг курсу «Екологічне право» в більшості юридичних вищих навчальних закладів повністю завершили процес виокремлення самостійної дисципліни «Земельне право». Наразі стоїть завдання подальшої спеціалізації навчального процесу в земельно-правовій галузі та впровадження у навчальні плани курсу «Земельний процес». Окрім виділення самостійних дисциплін, студентам юридичних факультетів пропонуються вибіркові дисципліни за спеціалізацією: «Особливості розгляду земельних спорів», «Особливості використання та охорони земель сільськогосподарського призначення» та ін. Для підготовки магістрів до навчального плану включається така вибіркова дисципліна, як «Сучасні проблеми земельного права». Отже, постає питання про необхідність більш глибокого засвоєння досягнень земельного права у зв'язку з подальшою диференціацією нормативно-правових актів і відповідними змінами у навчальних планах.

Головною метою під час викладення матеріалу було якомога детальніше донести його до читача за допомогою схем, рисунків і таблиць, щоб полегшити опанування земельно-правових інститутів. Особливістю посібника є впровадження новітнього ефективного інструменту – логічних схем, що спрямовано на посилення дидактичних аспектів оволодіння навчальним матеріалом та орієнтування студентів на поглиблену самостійну роботу.

Студенти отримують можливість у стислі строки й водночас якомога якісніше засвоїти знання про земельне право та його складові частини, отримати уявлення про його цілісну конструкцію, структурні елементи й систему. Використання схематичних зображень забезпечує наочність і доступність подання інформації за допомогою логічних зв'язків.

Видання дозволяє опанувати навчальні дисципліни, що вивчають земельно-правові інститути, підготуватися до семінарських та практичних занять, іспиту, написання реферату, курсової, дипломної або магістерської роботи. Також надається суттєва допомога студентам у вивченні окремих тем, які розглядаються у споріднених навчальних курсах.

Полегшать роботу зі схемами і таблицями нормативно-правові акти й актуальна література, що присвячені земельним правовідносинам. Наприкінці посібника подано їх систематизований розгорнутий перелік.

Навчальний посібник підготовлено автором з урахуванням досвіду викладання дисциплін «Аграрне право», «Екологія», «Екологічне право», «Земельне право», «Земельний процес» та «Сучасні проблеми земельного права» для студентів і слухачів магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ.

Хочу висловити вдячність усім, хто допоміг мені в написанні цієї книги. Це перш за все мої студенти, я вчився разом з ними. Також шановним рецензентам: професорам А. П. Гетьману та А. М. Статівці, доценту В. А. Зуєву – за важливі рекомендації щодо поліпшення якості видання. Особливу вдячність хочу висловити Л. А. Пустовойтовій за редагування та цінні поради щодо формату і змісту книги. Щиро вдячний І. С. Кордюк, яка опрацювала рукопис і підготувала макет, О. С. Назарову за допомогу при створенні графічних алгоритмів, А. Д. Скрипіній за рисунки, що використовуються у виданні.

Пропозиції та зауваження щодо змісту навчального видання можна надсилати на електронну адресу кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС: pmk.pzgd@gmail.com.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Адміністративна**
відповідальність *182, 184–185*
- Алгоритм** *15*
- Безоплатна приватизація земельних ділянок громадянами** *96*
- Берегові смуги водних шляхів** *240*
- Ведення ДЗК** *176*
- Види**
- збитків, що підлягають відшкодуванню *150*
 - земельних ділянок громадян України *100*
 - земельних правовідносин *23*
 - земельних правопорушень *181*
 - земельних сервітутів *84*
 - права земельного сервітуту *83*
 - суб'єктів земельного права *26*
- Використання**
- земель л/г призначення *231*
 - земель с/г призначення *195*
- Викуп**
- для суспільних потреб *136*
 - земельних ділянок *133*
- Викупна ціна** *132*
- Вилучення земельних ділянок** *144*
- Виникнення права на земельну ділянку** *112*
- Відповідальність**
- за порушення земельного законодавства *182*
 - органів державної влади *148*
- Відчуження земельних ділянок** *127, 128*
- Відшкодування**
- вартості земельної ділянки *142*
 - втрат л/г виробництва *179*
 - втрат с/г виробництва *179*
 - збитків власникам землі *149*
 - збитків землекористувачам *149*
- Власність на землі л/г призначення** *223*
- Водний об'єкт** *235*
- Встановлення**
- сервітутів для об'єктів енергетики *260*
 - та зміна цільового призначення земель *191*
- Головне управління Держгеокадастру у Харківській області** *49*
- Господарська діяльність на земельних ділянках** *161*
- Деградація земель** *155*
- Державний земельний кадастр** *171*
- Державний контроль за використанням та охороною земель** *170*
- Державні та комунальні с/г підприємства** *196*
- ДЗК** *171*
- його мета та принципи *172*
- Держгеокадастр України** *35, 46, 47, 49, 126, 177*
- Джерела земельного права** *27*
- Добросусідство** *88*
- Договір оренди землі** *75*

Екологічна мережа 211

Економічне стимулювання
раціонального використання та
охорони земель 178

Емфітевзис 86

Захист прав на земельні ділянки 147

Земельна ділянка як об'єкт права
власності 58

Земельне право як самостійна галузь
права 22

Земельний

- сервітут 87
- сервітут об'єктів енергетики 259
- фонд України 189

Земельні

- ділянки для користування надр 245
- ділянки с/г підприємств 199
- торги 118, 121, 123

Земельно-правова

відповідальність 181

Землепорядна документація 168

Землеустрій 165

– його завдання та зміст 166

Землі

- авіаційного транспорту 252
- автомобільного транспорту та
дорожнього господарства 251
- водного фонду 233
- енергетики 256
- житлової та громадської забудови 202
- залізничного транспорту 247
- зв'язку та телекомунікацій 254
- історико-культурного
призначення 217, 218
- л/г призначення 222

– міського електротранспорту 253

– морського транспорту 249

– оборони 262

– оздоровчого призначення 213

– оздоровчого призначення 215

– ПЗФ 208

– промисловості 244

– промисловості, транспорту,
зв'язку, енергетики, оборони та
іншого призначення 243

– рекреаційного призначення 216

– річкового транспорту 250

– с/г призначення 194, 196

– транспорту 245

– трубопровідного транспорту 253

– фермерського господарства 199

– основне національне багатство
23

Зміна цільового призначення
земель 192

Зміст

– права земельного сервітуту 82

– цивільно-правових угод 117

– обмежень прав на землю 91

Категорії земель 188

Класифікація земельно-правових
норм 28

Контроль у галузі охорони земель
158

Користування землями водного фонду
у басейнах малих річок 241

Кримінальна відповідальність 182,
186

Ліс 222, 223, 231

Лісовий фонд України 229

Майнова відповідальність 186

Межі адміністративно-територіальних
утворень 163

Метод земельного права 24, 25

Моніторинг земель 171

Набувальна давність 112

Набуття права

– власності на земельні ділянки
116

– власності на земельні ділянки
фізичними особами 59

– власності на земельні ділянки
юридичними особами 60

– на жилий будинок, будівлю або
споруду 99

– на землю, 95

Надання земельних ділянок у
постійне користування 109

Наука земельного права 32

Норми безоплатної передачі
земельних ділянок громадянам 105

Нормування в галузі охорони
земель 160

Об'єкти

– ДЗК 173

– ПЗФ України 207

Облік кількості та якості земель 177

Обмеження у використанні земельних
ділянок 89

Обтяження прав на земельну
ділянку 89

Оголошення про проведення
земельних торгів 122

Округи

– і зони охорони земель
оздоровчого призначення 214

– санітарної охорони 215

Органи, що вирішують земельні
спори 151

Оренда

– земельної ділянки 87

– землі 71

Орендарі землі 72

Орендна плата за землю 77

Орендодавці землі 72

Охорона земель 156, 159, 169
– її зміст 157

Перехід права

– на земельну ділянку 99

– на оренду земельної ділянки 73

Планування використання земель 164

Повноваження

– ВР АРК у галузі земельних
відносин 37

– ВР України в галузі земельних
відносин 36

– державних органів щодо передачі
земельних ділянок у власність
або

у користування 107

– Держгеокадастру України в
галузі земельних відносин 46

– КМ України в галузі земельних
відносин 44

– Мінприроди України у галузі
земельних відносин 45

– місцевих державних
адміністрацій
у галузі земельних відносин 53

- обласних рад у галузі земельних відносин 38
- органів державної влади в галузі земельних відносин 35
- районних рад у галузі земельних відносин 41
- РМ АРК у галузі земельних відносин 52
- сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин 42
- ФДМУ у галузі земельних відносин 54
- Поземельна книга 176, 177
- Покупці земель с/г призначення 116
- Поняття земельного права 32
- Порядок
 - викупу земельної ділянки 140
 - продажу земельних ділянок державної та комунальної власності 113
 - розгляду земельних спорів 152
 - укладення договору оренди землі 76
- Поселення за межами населених пунктів 205
- Права та обов'язки
 - власників земельних ділянок 69
 - землекористувачів 81
 - орендаря 79
 - орендодавця 78
 - сторін при розгляді земельних спорів 152
- Право власності на землі (-ю)
 - водного фонду 233
 - промисловості 244
 - держави 63
 - територіальних громад 61
- Право
 - громадян на землі с/г призначення 200
 - користування землями водного фонду 236
 - користування землями л/г призначення 226
 - постійного землекористування 70
- Право приватної власності на
 - води 234
 - землі водного фонду 234
 - землі л/г призначення 224
- Правовий режим земель
 - історико-культурного призначення 219
 - л/г призначення 230
 - населених пунктів 204
 - оздоровчого призначення 215
 - ПЗФ 210
 - рекреаційного призначення 217
- Правоочності власника земельної ділянки 57
- Предмет
 - земельного права 23
 - науки 33
- Прибережні захисні
 - смуги 237
 - смуги уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах 239
 - смуги уздовж річок, навколо водойм та на островах 238
- Приватизація земель 197
- Примусове
 - відчуження земельних ділянок 143
 - припинення прав на земельну ділянку 125

- Принципи земельного законодавства 31
- Припинення
- дії земельного сервітуту 85
 - договору оренди землі 80
 - прав на землю 124
 - права користування земельними ділянками 126
- Режим лісових земель** 223
- Режимні зони об'єктів енергетики 258
- Речові права на землю в Україні 70
- Рілля 56
- Рішення про викуп для суспільних потреб 137
- С/г угіддя** 56
- Самовільно зайняті земельні ділянки 184
- Склад земель 188
- Складові
- водного об'єкта 235
 - екомережі 212, 213
- Смуги відведення 240
- Спеціальні зони об'єктів енергетики 261
- Спільна власність на землю 67
- Стандартизація в галузі охорони земель 160
- Суб'єкти
- земельних відносин 25
 - права власності на землю 58
 - права постійного користування земельною ділянкою 71
- Суборенда земельних ділянок 74
- Суперфіцій 86
- Суспільна (-і)
- необхідність 127, 128, 130
 - потреби 127, 128, 130, 133, 134
- Форми власності на**
- землю 57
 - території ПЗФ 209
- Цивільно-правові угоди** 116

Навчальне видання

ШУМІЛО Олексій Михайлович

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
(у схемах)

Навчальний посібник

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України

Редактори: *Г. Я. Ступницька, П. О. Білоус, Л. А. Пустовойтова*

Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля, І. С. Кордюк*

Дизайн обкладинки: *А. С. Тяпкін*

Підпис. до друку 08.06.2017. Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 16,8.

Обл.-вид. арк. 27,9. Тир. 200 пр. Зам. № 2017-3.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.